

Temat: DEMOKRACJA W POLSCE.

I. Pojęcie i rozwój demokracji.

1. Demokracja – forma ustroju państwa, w której władzę sprawują jego obywatele bezpośrednio lub za pośrednictwem wybranych przedstawicieli.

2. Historyczny rozwój demokracji

a. demokracja antyczna

– prawa polityczne przysługują wyłącznie wolni mężczyźni posiadający obywatelstwo danej *polis*

– głównymi organami władzy w polis były zgromadzenie ludowe oraz rada starszych

b. demokracja szlachecka w Polsce przedrozbiorowej

– pełnię praw politycznych posiadał wyłącznie stan szlachecki

– głównymi organami władzy centralnej były: król wybierany podczas wolnej elekcji oraz sejm walny

– ważnymi instytucjami demokracji szlacheckiej były sejmiki ziemskie

c. demokracje liberalne w z końca XVIII i z XIX wieku

– narodziny konstytucjonalizmu

– sformułowanie podstawowych praw i wolności obywatelskich (prawo do życia i wolności, wolność słowa, stowarzyszeń i wyznania)

– ograniczenie praw politycznych przez cenzusy – np. majątkowy, płci, wykształcenia, rasy, religijny

3. Formy demokracji

a. demokracja bezpośrednia – np. referendum

b. demokracja pośrednia (przedstawicielska) – wybory

II. Wartości i zasady współczesnej demokracji

1. Wartości współczesnej demokracji

a. wolność

b. równość

– równość wobec prawa

– równość szans

c. sprawiedliwość

– sprawiedliwość formalna – przestrzeganie prawa przez rządzonych i rządzących

– sprawiedliwość materialna – wyrównawcza (komutatywna) i rozdzielcza (dystrybucyjna)

2. Zasady współczesnej demokracji

a. zasada konstytucjonalizmu – zasady funkcjonowania państwa reguluje konstytucja jako najwyższy akt prawny

b. zasada pluralizm – polega na akceptacji wielości poglądów oraz swobody i różnorodności organizacji

c. zasada suwerenności narodu – naród jest najwyższą władzą w państwie

d. zasada państwa prawa – kompetencje organów władzy określone są przez prawo

e. zasada podziału władzy – władza ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza

wykonywane są przez odrębne i niezależne organy

f. zasada poszanowania praw mniejszości – większość nie może ograniczać praw mniejszości

g. zasada reprezentacji – naród sprawuje władzę przez swoich reprezentantów

III. Formy realizacji demokracji

1. Wybory demokratyczne

a. przebieg wyborów reguluje Kodeks wyborczy

b. cztery podstawowe zasady demokratycznego prawa wyborczego

– zasad powszechności

– zasada równości

– zasada bezpośredniości

– zasada tajności głosowania

2. Formy demokracji bezpośredniej

a. referendum – podejmowanie decyzji bezpośrednio przez obywateli w drodze powszechnego głosowania

– obligatoryjne lub fakultatywne

– rozstrzygające lub konsultacyjne

– ogólnopństwowe lub lokalne

b. plebiscyt – powszechne głosowanie mieszkańców danego terytorium w sprawie jego przynależności

c. inicjatywa ludowa – prawo zgłoszenia inicjatywy ustawodawczej przez określoną liczbę obywateli